

WILJAN VAN DEN AKKER

Verdwaald

2018 Prometheus Amsterdam

© 2018 Wiljan van den Akker
Omslagontwerp Roald Triebels
Foto omslag Michael Banks/Getty Images
Foto auteur Vincent Mentzel
www.uitgeverijprometheus.nl
Zetwerk Elgraphic bv, Vlaardingen
ISBN 978 90 446 3753 3

De dodenvisser

Niemand wist hoe oud Kueng was. Het verhaal ging dat hij al jaren geleden de tachtig was gepasseerd. Zoals de herfst de storm bracht die de luiken deed klapperen en de lente de regen meenam die de wegen veranderde in zompige kleistromen, zo was de dodenvisser verbonden met het opkomen en ondergaan van de zon. In de zomer hoorde men het heldere tikken van de ijzeren punt aan zijn stok op de klinkers. In de winter werd het geluid omfloerst door de dichte mist, alsof hij er vochtige lappen omheen had gewikkeld. Nog voor de eerste haan kraaide, verliet hij het dorp en pas als de laatste lijster zweeg, keerde hij terug.

Iedereen was met de dodenvisser opgegroeid. De ouderen vertelden hun kinderen en kleinkinderen dat hij er al woonde toen ze zelf nog buiten speelden. Niemand kon zich een bestaan herinneren zonder zijn gekromde rug. Hij hield zijn schaduw als een jas om zich heen. Met onverstoorbare pas beende hij door de straten, ook wanneer op warme zomeravonden kinderen naast hem gingen lopen met denkbeeldige bocheltjes. Niemand haatte hem, niemand hield van hem. Hij bestond gewoon.

Via de brug kwam hij aan de andere kant van het water op het jaagpad. Vervolgens liep hij stroomafwaarts tot hij een scherpe bocht bereikte, zo'n vijftien kilometer ver-

derop. Daar kwam alles tot stilstand wat de rivier aan het licht van de oppervlakte of in het donker van de onderstromen meevoerde. Het werd tegen de rietkragen omhooggeduwd en pas als het water steeg, maakte het zich los om verder te drijven. Maar dan was het inmiddels door hem gekeurd en had het toestemming gekregen om meer dan duizend kilometer verder te reizen en in zee een nieuwe bestemming te krijgen, bijvoorbeeld als voer voor de vissen.

Deze plek was zijn koninkrijk geworden. Hij zag onmiddellijk of er nieuwe doden waren aangespoeld, alleen al door de geringste verandering in de contouren van de berg tegen de rietkraag. Hij had ze in lange rijen naast en achter elkaar gelegd, zorgvuldig in een sarcofaag van klei verpakt. In een enkel geval nog herkenbaar als man of vrouw, maar voor het merendeel in de dood aan elkaar gelijk geworden. Leeftijd kon je alleen aflezen als het langwerpige heuveltje beduidend korter dan de rest was.

*

Lang geleden had hij rechtop gelopen, zonder stok. Zijn huis lag in het centrum van Xining en was het mooiste van het dorp. De poort was van ravenzwart natuursteen, versierd met ornamenten. Over de muren, die een hof omsloten, bloeiden oleanders die tot ver in de omtrek hun geur verspreidden. Net buiten het dorp lag zijn boomgaard: een groot stuk land dat zich uitstreckte tot voorbij de heuvel. Als de perenbomen in bloei stonden, vormden ze een sneeuwwitte zee die achter de horizon verdween.

Elke dag kon je hem en zijn vrouw Jia daar vinden. Ze waren op hetzelfde moment geboren, droegen beiden dezelfde strooien hoed. Hij was vanuit de verte herkenbaar aan zijn eeuwige groene jasje, zij aan de bontgekleurde jurk die strak om haar lichaam plooide tot aan de enkels. Als de zon op zijn hoogst stond, kon je hen vanaf de tegenoverliggende heuvels in het veld volgen dankzij de gele en de rode parasol die als heldere stippen met hun schaduw meeliepen.

Wie niet beter wist, zou achter zijn getaande gezicht geen fruitteler zoeken, eerder een visser. Aan Jia viel niet af te lezen dat ze net als hij ook op het land stond te werken en even lange dagen maakte als haar man. Er was geen rimpeltje op haar gezicht te vinden, behalve wanneer ze lachte en er kraaienpootjes om haar ogen verschenen. Haar huid was glad en blank als van prinsessen die alleen maar binnen zitten te borduren.

‘Elke keer dat ik naar jou kijk,’ zei hij vaak, ‘denk ik dat we geen peer, maar perzik moeten planten. Als de boompjes ook maar een beetje op jou lijken, hebben we elk jaar de rijkste oogst van de hele wereld.’

‘Of voor de ene helft peren en voor de andere helft perziken,’ was haar vaste antwoord. ‘Dan staan we samen in bloei.’

Jij wel, maar ik niet, dacht hij dan. Nu niet en nooit niet. De uren daarna was hij zwijgzaam.

De twee kenden elkaar lang voordat ze zichzelf ooit in een spiegel hadden gezien. Hun huizen lagen naast elkaar met aangrenzende boomgaarden. Misschien hadden hun ouders het huwelijk gearrangeerd zodat de boomgaarden later konden worden samengevoegd of misschien was het allemaal vanzelf gegaan. Het leek zo vanzelfspre-

kend dat ze bij elkaar zouden blijven. Ze konden zich eenvoudigweg geen bestaan voorstellen zonder elkaar.

Hun leven had een vast ritme gekregen. Ze stonden om vijf uur op en vertrokken na het ontbijt naar het land waar ze de hele dag bleven. Als ze bij het avondmaal de dag bespraken, beperkte hij zich tot de handel, waarbij zij hem onderbrak met opmerkingen over de bloemen die in de boomgaard uit het niets waren verschenen of over de dieren die zich in het kreupelhout schuilhielden. 'Ik zal morgen de zeis en wat vallen meenemen,' mompelde hij dan. Het klonk nooit nors, altijd rustig en zakelijk. Het had geen invloed op haar vertederde blik en liet haar glimlach ongeschonden.

Elke avond blies hij de kaars naast het bed uit en kuste haar voorhoofd. Dan streek ze hem over zijn bovenarm en viel in slaap. Liet hij het licht nog even aan, dan wilde hij meer dan alleen rusten en als zij naar hém verlangde, wreef ze hem net iets steviger en langer over zijn arm dan anders. Over kinderen spraken ze niet meer. Tijdens de eerste jaren van hun huwelijk hadden ze hardop gedroomd van een dochtertje of zoontje en gelachen bij het idee van kleine stemmetjes in de tuin. Maar toen elke maand een teleurstelling had gebracht, waren hun gesprekken daarover verstomd.

Vanaf een bepaald moment staarden de jongemannen hen steeds vaker na. Als hij na een paar passen plotseling zijn hoofd omdraaide, zag hij soms hoe hun monden openhingen. Aanvankelijk dacht hij dat ze zich over hém verbaasden, over zijn broek die tot over zijn schoenen viel. Zijn hele jeugd hadden zijn klasgenoten hem erom uitgelachen. 'Die broek is veel te lang, dat is helemaal

geen broek.' Eens was een lerares lachend met een schaar op hem afgekomen terwijl ze de lucht in flinterdunne stukjes knipte. Hij was het lokaal uitgerend met het gejoel van de kinderen in zijn rug.

Toen op marktdagen ook vreemdelingen uit verre dorpen hen bleven aangapen, begon het hem te dagen. Ze keken naar háár.

Hij was excuses gaan verzinnen om sneller te lopen. Bij een wolkeloze hemel zei hij dat ze moesten voortmaken. 'Kijk, er is storm op komst.' Algauw voerde hij denkbeeldige stortbuien aan als reden om zonder haar de deur uit te gaan. 'Blijf maar veilig binnen. Ik ben zo terug.'

Zelfs wanneer hij alleen op straat liep, zag hij overal mannen naar hem staren. Na enige tijd was zijn oor geoefend en kon hij hun gefluister ontcijferen. 'Hij heeft haar weer eens thuisgelaten. Zeker bang dat ze er met de eerste de beste vandoor gaat.'

'Die houdt hij nooit vast. Hoe kan zo'n schoonheid het bij zo'n impotente zak uithouden.'

'Het schijnt dat hij haar in de kelder verborgen heeft. Net als een parel in een oester.'

'Misschien heeft hij haar in de rivier gegooid en leeft ze niet meer.'

De wandeling naar huis duurde lang genoeg om de zwarte stemmen in zijn hoofd tot zwijgen te brengen, ze te verzamelen in het duister van zijn mond, er net zo lang op te kauwen tot hij ze als een bittere brok weg kon slikken. Zodra hij de klink van de achterdeur in zijn hand voelde, proefde hij alleen nog maar de zoete smaak van haar mond.

Maar ongemerkt bleef er telkens een flinterdun laagje achter, dun als het roestbruine vliesje op de thee dat bij

de geringste beweging in het niets lijkt op te lossen. Het slibde aan tot een taaie koek op de bodem van zijn maag en woekerde daar voort. Geleidelijk werd het licht in zijn hoofd verduisterd.

Om de argwaan niet nog meer te voeden – straks kwamen ze zijn huis binnenvallen met messen en bijlen – nam hij zijn vrouw af en toe weer mee naar buiten. Zorgvuldig koos hij het moment waarop de meeste dorpsgenoten zich opmaakten om te gaan slapen. Alleen stokoude vrouwen zaten in de deuropening in het niets te staren, maar ondertussen hielden ze het echtpaar nauwlettend in de gaten tot het om de hoek verdwenen was.

Op een dag was de vreemdeling verschenen. Hij kwam uit een steeg en liep vastberaden de hoofdstraat in. Vlak voordat ze elkaar passeerden, keek de onbekende hem strak aan, glimlachte breed en tikte even tegen zijn hoed. Alsof ze oude vrienden waren.

De man beende door en verdween verderop door een poort naar een binnenplaats. Hueng kende de plek, een herberg, en daaruit concludeerde hij dat er niets aan de hand was. Het moest een van de handelsreizigers zijn. Die hadden de gewoonte om iedereen joviaal te begroeten. Het had niets om het lijf, voor die lui was de hele wereld één grote, toekomstige klantenkring.

Enkele dagen later kwam hij de man weer tegen en herhaalde zich de begroeting: diep in de ogen kijken, van oor tot oor glimlachen, tikje tegen de hoed. Ditmaal droeg de vreemdeling een kleine, bruinleren koffer.

Bij de derde keer brak het zweet Hueng uit: die vent had allang vertrokken moeten zijn. Een handelaar weet

dat tempo telt. Snel een dorp in en er zo snel mogelijk weer uit, om elk jaar een groter gebied te kunnen bestrijken. Maar hij was er nu al weken en dook op de meest onverwachte momenten op. Soms meende Hueng hem vanuit de verte achter een boom te zien staan en sloeg hijzelf snel een zijstraat in. Maar aan het eind daarvan herkende hij hem weer aan zijn kleding, die er met de dag feestelijker uitzag. Felle en vrolijke kleuren als een paradijsvogel.

Toen Hueng en Jia op een avond langs de rivier wandelden, zat de bonte vreemdeling op de brug. Zijn benen bungelden over de rand, waarbij hij met zijn voeten trage kringen in het water roerde.

Jia leek hem niet op te merken en babbelde vrolijk door over wat ze de nacht ervoor had gedroomd. Om de een of andere reden had ze moeten vluchten. Ze kon zich niet meer herinneren waarvoor. Ze was het veld in gerend tot ze bij het water kwam. De stroom had haar eerst nog kunnen dragen, maar langzaam was ze dieper weggezakt. De bodem zoog haar steeds dichterbij zich toe en ten slotte was haar hoofd onder water verdwenen. Op het moment dat het laatste straaltje licht in haar ogen doofde, werd ze door een gigantische hand opgetild en uit het water geschept. De hand zat vast aan de arm van een reus die wijsbeens in de rivier stond. Het water kwam tot net onder zijn knieën. Hij drukte haar tegen zich aan, likte teder haar gezicht en fluisterde: 'Pas op kleintje. Niet meer weglopen, hoor.'

Terwijl ze om haar eigen droom moest lachen, staken ze de brug over. Uit niets bleek dat Jia de vreemdeling had opgemerkt en toch dacht Hueng dat ze even haar hoofd had omgedraaid en naar hem had geglimlacht.

Hij ging naar bed met lood in zijn benen en watten in zijn hoofd. Zelfs in het donker tolde de kamer. Aan haar ademhaling te horen sliep ze al.

Ze had hem niet over zijn arm geaaid.

Er veranderde niets aan de fluisterstemmen wanneer hij zijn vrouw af en toe aan het dorp toonde. De vreemdeling dook nu dagelijks op. Kalm stond hij op een hoek van een straat te wachten, wandelde uit een steeg of verdween door een poort.

De maanden daarna spon Hueng met zijn beschermende woorden steeds meer zijden draadjes om zijn vrouw, tot ze zich in een cocon bevond waar het zacht was, warm in de avondkou en koel in de middagzon. Alleen hij wist de opening te vinden. Blindelings. Zelfs in het holst van de nacht. Zij merkte niets. Hij was er in haar ogen kennelijk alleen maar zorgzamer en liefdevoller op geworden. Ook wanneer ze er niet moe uitzag, sloeg hij zijn armen om haar heen en overtuigde hij haar ervan dat ze beter niet naar de boomgaard kon gaan. Hij deed het vandaag wel alleen af en het werk voelde veel lichter als hij wist dat ze thuisbleef om aan te sterken.

Wekenlang was ze nu al niet meer op het land geweest. Meer dan de helft van de boomgaard begon te vervallen. Het fruit rotte weg aan de takken en veranderde in moes op de grond.

Vroeger gingen ze elke zaterdag naar het badhuis. Het was meer dan alleen een noodzakelijke opfrisbeurt, het fungeerde ook als ontmoetingsplaats voor vrienden en kennissen. Maar de afgelopen weken was hij bezig geweest een pad aan te leggen dat door hun achtertuin tussen de dichte rozenhagen door naar de rivier slingerde,

waar hij een kleine open ruimte met een smalle strook zilverzand maakte. Langzaam kon je het water in lopen en wennen aan de kou. De plek was volkomen afgesloten voor elke blik van buitenaf.

Om haar uit de bedompte lucht van het huis te krijgen, stelde hij steeds vaker voor de verfrissing van een rivierbad op te zoeken, zeker nu de zomer was aangebroken. Het waren de momenten waarop hij haar indronk: hoe ze zich langzaam ontkleedde, huiverde bij de eerste aanraking van het water, haar hoofd achterover boog en hoge geluidjes maakte alsof ze klaarkwam.

Toen ze op een dag helemaal onder water was verdwenen, drukte hij zich dicht tegen haar aan en maakte zijn opwinding kenbaar. Ze was bovengekomen en had gefluisterd: 'Lieverd, toch niet hier?' Terwijl hij in haar leegstroomde, waarbij hij zijn handen om haar buik had gevouwen, voelde hij een kleine welving. Haar borsten leken groter geworden en stonden strakgespannen. Hij stelde zich voor hoe ze naar iets in de verte lachte. Het leek alsof hij aan de overkant van de rivier iemand achter de bomen zag verdwijnen. Een schim gehuld in felle kleuren.

Die avond was de warmste van de zomer. De slaap trok hem pas laat weg naar een ondiepe plaats en het leek alsof hij onder water verdween en telkens weer boven kwam drijven. Toen hij die ochtend wakker werd, kon hij aan het licht zien dat het laat was.

Hij wilde zijn arm om zijn vrouw slaan, maar greep in een lege plek. De lakens waren gekreukeld. Ze moest zijn opgestaan. Waarom had ze hem laten liggen? Waarom niet even in zijn arm geprikt, zoals de andere, zeldzame keren dat hij zich dreigde te verslapen?

De paniek ebde weg om plaats te maken voor een golf